

Régi iskolám diákjaihoz...

A nemzetközi és hazai életrajzi lexikonok adatbekérői soha nem faggatják a közéleti embert, az író, a tudóst, hogy hol érettségizett. Egy jó közép-angliai junior college, vagy egy budapesti belvárosi elit gimnázium pedig egyenes utat jelent Oxford-ba, a Boston University-re, a Massachusetts Institute of Technology-ra, vagy a Közép-Európai Egyetemre, aztán a világ legjobb bankjaiba, multinacionális cégekhez. Jó hátterek egy unalmasan sikeres, kiszámítható élethez.

Én Pápán érettségiztem. Petőfi Sándor és Jókai Mór városában. Az 1970-es évek második felében tanultam a Közgazdasági Szakközépiskolában. Akkor, mikor a szocialista tervgazdasági rendszer belső erőforrásbeli tartalékai észrevétlenül merültek ki. Legalábbis mi ezt diákként nem érzékeltek. Az életünk, a hétköznapijaink akkor még nem az aggódásról, a készülődő válságról, az ország eladósodásán való tűnődésről szólt. Tehát boldog diákéveink voltak. Aztán egy hosszú távon egyáltalán nem kiszámítható életpálya sejtett fel mindannyiunk számára, hiszen jött a rendszerváltozás előtti és utáni gazdasági visszaesés, a munkahelyek megszűnése, majd a piacgazdaság teljesítménykényszere. Számunkra, akik a szocialista tervgazdasági rendszer nyugalmában szocializálódtunk, hirtelen az angolok, amerikaiak ételteljesítményeinél nagyobb igyekezetre, munkára szorított bennünket az élet.

Kinga húgom ugyancsak a „közgazdaságiban” érettségizett. 1989-ben. Ekkor már válság volt. Szemlátomást. És rendszerváltozás. A tervgazdaság összeomlott, és készülődött a piacgazdaság. Az emberek, a diákok, a matúrák boldogan, reményekkel telve tekintettek a jövőbe. Azóta is a rendszerváltozás válságát éljük.

Édesapánk ugyancsak a „közgazdaságiban” érettségizett. 1953-ban. A II. világháború után 8 évvel. Az ország még romokban volt, a sebek még

nem gyógyultak be, de készülődött egy új növekedési pálya, és formálódtak egy boldog emberöltő eljövételéhez a társadalmi-gazdasági modell elemei, amely végül is egy időre megvalósult, majd a mögöttünk álló 20-30 év reményei és reménytelenségei között a darabjaira hullott szét.

A pápai gazdasági képzés 60. évfordulóján leirhattam volna, hogy a Millennium Évében, a Parlament tagjaként, bőségesen igyekeztünk táplálni Pallas Athéné és Minerva követőit, a gazdasági- és társadalomtudományi képzés szellemi műhelyeit. Az iskolák, egyetemek veteményeskertjeit bőségesen öntöztük, hogy jó termés sarjadjon, kiművelt emberfők sokaságával büszkélkedhessünk. Az Európai Unió tagságunk idejére az iskolának, a tudománynak, a közbeszéd szintjén is rangja volt. Aztán 2007-re már köddé is váltak sarjadó reményeink.

De ha a 80. évfordulóra is írhatok, amire Fanni lányom is iskolába kerül már, talán elmondhatom, hogy az Európába véglegesen felzárkózó Magyarország 30–40 év átmenet után célt ért. Polgárai boldogok. Iskolás nemzedékei önfeledten készülhetnek választott hivatásukra.

De van-e optimális állapot a gazdaságban, amelynek irányítására a pápai gazdasági iskola növendékei is készülnek? Nincs. Ilyet ne is keresünk. Ebben az egyenletben a változás az állandó tényező. Az elmúlt hetven év erről szól, ugyanúgy, mint a magyarság 1100 éves Kárpát-medencei jelenléte. Hanyatlások és bukások. Válság után konjunktúra, fellendülés után recesszió jön. A mi életünk nem egyhangú. Olyan, amiben eligazodni, előre jutni csak a tudással lehet. A tudás mellett emberiséggel, jósággal, tisztességgel kell kiegyensúlyoznunk azt a fejlődésbeli szakadékot, azt a hátrányt, amely más nyugat-európai nemzetek és hazánk polgárai között mindig is megvolt. Képesnek kell lennünk tehát a megújulásra, az összeomlások, vesztes háborúk, gazdasági visszaesések után a kitörésre, a felzárkózásra, mondhatnám azt is, a megmaradásra. A pápai és környékbeli családok, akiknek a gyermekei itt a város alma matereiben tanulnak, ugyan úgy, mint az iskolánk, vagy bármely intézmény átéltek háborúkat, forradalmakat, gazdasági és társadalmi rendsze-

rek szétbomlását. És mégis emberöltők óta itt vagyunk a Bakony északi lankáin, a Marcal, a Rába, a Gerence, a Tapolca vízgyűjtő területein. Az iskola és az évente megújuló közönsége. A tanulói. Eljutunk a világba, az Európai Unió tagországának állampolgáraiként beiratkozhatunk a legjobb egyetemekre. Alkalmasak vagyunk a kitűnő menedzser, a legdúsabb fantáziát és tehetséget igénylő közéleti és tudományos szerepekre. Pedig az életünk évtizedek, évszázadok óta nem kiszámítható. Gazdasági rendszereket építünk fel, amelyek aztán összeomlanak. André Gide francia filozófus után szabadon: „de maga a törmelék is emeli a talajt, amelyen állunk, s ha egy-egy torony alacsonyabbnak látszik, az onnan van, hogy mi magasabb szintről szemléljük”. Igen, magasabb szinten állunk mindig, mert a nagy válságaink ellenére előbbre jutunk, és a tornyokat, amelyek a technikai, szellemi tudásszint maximumának szimbólumai, mi emberöltőkön átívelően hozzánk mindig közelebbinek, egyre inkább befoghatónak, meghódíthatónak érezzük. Anglia legfejlettebb gazdasági és szellemi centrumaiban, Cambridge-ben, Oxford-ban, a Fens-en, a családok évszázadok óta tradicionálisan jól élnek. Nem vesztettek háborúkat, a forradalmakon is túl vannak már évszázadok óta. Életük biztonságos, életpályájuk kiszámítható. Bár, nem széles az egyes társadalmi osztályok között az átjárhatóság, vagyis nagyon csekély a feljebb jutás esélye. A mi életünk, a bizonytalanságaink, permanens kudarcaink ellenére, sőt, talán éppen azok hatására, viszont tele vannak csúcsteljesítményekkel, emberöltőnként a társadalmi, a vagyoni, tulajdoni viszonyok teljes mértékű átrendeződésével. És ezek a változások tesznek bennünket, a hibáink, a hátrányaink ellenére is sikeres és fennmaradó európai nemzeté.

Végső soron éppen abban a megmaradásban vagyunk a legsikeresebbek, amitől a közbeszéd szintjén egyre jobban tartunk. És itt van az iskolának óriási szerepe. Annak az iskolának, amely tanít, és amely legfőképpen emberségre nevel. Bárhol a világban, ha felálltam az egyetemi katedrara azt tanítottam, hogy a gazdaságtudományokban fontos a jó üzlet, a haszon elérése. És azt vallottam, abban hittem, hogy a profit

megszerzésénél még egy fontosabb dolog van: a társadalmi hasznosság. Mert nem lehet sikeres az a vállalkozás, amely a környezetét, a munkáit tönkretesz. Nem lehet sikeres az a bank, amelynek hitelezettjei csödbe mennek. Tehát a XXI. század oktatása a társadalmi hasznosság szemléletének megértetését is jelenti a gazdasági képzés területén. Tanultam erről? Inkább magamba szívtam ezt a szemléletet. Itt kezdtem Pápán. Galánfi és Harsányi tanár uraktól matematikát tanultam. Torjai Csabánétól gazdasági és jogi ismereteket. Barcsay tanár úrnál a gazdaságföldrajzot soha nem hallottam élvezetesebben előadni. Vági Pál tanár úr a mezőgazdasági vállalatok üzemszervezésének rejtelseibe vezetett be. De ezek „csak” tantárgyak. De ők a tananyag mellé hitet, életszemléletet is adtak. A túlélésre, a megújulás megtanulására ösztönöztek a szavaik. Hogy a jó nem örök, de a rossz is csak ideig-óráig tart. A kudarcra a megmaradás életösztönével kell reagálni.

A régi, megbecsült alma mater hallgatói most joggal tehetik a fel a kérdést: mi értelme az egésznek, hiába tanulunk, válság van, nincsenek munkahelyek, nem kapunk állást. Magyarország túl gyorsan akart felzárkózni a fejlett piacgazdaságokhoz. Aztán éllovasból sereghajtók lettünk. Az államigazgatásunk elavult, a gazdasági életünk egyoldalú. Külső fundamentum vezérelt ország lettünk. Túlságosan is. Az ország a nemzetközi nagyvállalatok jóvoltából működik. Kritizáljuk őket, de ha elmennének, nem vagyunk felkészülve egy nemzetközi nagyvállalatok nélküli világra. És itt jön a tudás szerepe. Alakítanunk kell tudni a körülményeinken. Nem erőből, nem erőszakkal, hanem okosan. Meg kell tudnunk tartani a nemzetközi nagyvállalatokat, és kell, hogy sarjadjanak, belső tőkeakkumulációt érjenek el a hazai kis- és középvállalkozások is. A kis és nagyvállalatokba egyaránt új tudást kell lehelni, olyan termékeket kell gyártani, amire szükség van a világban, amelyek hasznosak az országon belül. Ezt meg kell tudni szervezni az ország javára. Mérsékelni kell az államadósságot, csökkenteni kell a költségvetés hiányát. A vállalkozásokat övező gazdasági feltételrendszert optimalizálni kell. És hinnünk kell abban, hogy

erre képesek vagyunk, hiszen emberöltők óta képesek vagyunk megújulásra. Ebben segít az iskola. Csak figyeljünk a tanárainkra!

Dr. Lentner Csaba²
egyetemi magántanár

---

² Lentner Csaba 1980-ban érettségizett a Jókai Mór Közgazdasági Szakközépiskola mezőgazdasági szakán. A Zalaegerszegi Pénzügyi és Számveteli Főiskolán, majd a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen megszerzett diplomái után a Magyar Nemzeti Bankban kezdte el közgazdász pályafutását. 1993-ban nevezték ki egy kereskedelmi bank igazgatójának, majd állami vállalatokban igazgatótanács tagi, felügyelő bizottság elnöki tisztségeket töltött be. A vállalati karrierje alatt tudományos fokozatokat szerzett. 1991-ben közgazdász egyetemi doktorrá, majd 1995-ben a közgazdaságtudományok kandidátusává avatták a Magyar Tudományos Akadémián. 1996-tól, több mint 10 éven át, a Soproni Egyetem Pénzügytan - Számvitel Intézetének igazgatójaként és dékán-helyettesként dolgozott, majd Angliában folytatta tudományos kutatásait. 2008-ban, Cambridge-ben a világ 2000 legkiemelkedőbb életpályát elért értelmiségije közé választották. Hazatérését követően Budapesten a Wekerle Sándor Üzleti Főiskola tudományos rektor-helyettese, és a Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Karának egyetemi magántanára lett. Tanít az Université Paris Sorbonne és a Zsitomiri Állami Egyetem doktori iskoláiban. Kutatási területe: nemzetgazdasági pénzügyek. Közel 500 tudományos publikációja és könyve jelent meg külföldön és Magyarországon. 2005-től a Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutatási Bizottságának állandó tagja.

70 ÉVES A KERESKEDELMI ÉS KÖZGAZDASÁGI OKTATÁS PÁRPÁN

O

